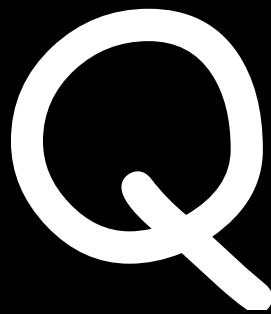

Actuele problemen vd Belgische politiek

teksten, powerpoints, notities

quickprinter
Koningstraat 13
2000 Antwerpen
www.quickprinter.be

Nieuw!!!

Online samenvattingen kopen via

www.quickprintershop.be

Like us on Facebook!

www.facebook.com/quickprintershop

ACTUELE PROBLEMEN VAN DE BELGISCHE POLITIEK

SAMENVATTING JUNI 2015

1^e Bachelor Sociale Wetenschappen

ACTUELE PROBLEMEN VAN DE BELGISCHE POLITIEK: WAT, HOE EN WAAROM BESTUDEREN? 1

DE WINTER, L. & P. BAUDEWYNS. 2009. BELGIUM: TOWARDS THE BREAKDOWN OF A NATION-STATE IN THE HEART OF EUROPE?, NATIONALISM AND ETHNIC POLITICS 15(), 280-304.

DE EVOLUTIE NAAR EEN BELGISCHE FEDERATIE: EEN GESTRUCTUREERD OVERZICHT 7

DESCHOUWER, K. 2012. THE POLITICS OF BELGIUM. GOVERNING A DIVIDED SOCIETY, SECOND EDITION. NEW YORK: PALGRAVE MACMILLAN, HOOFDSTUK TERRITORIAL ORGANIZATION AND REORGANIZATION.

DE BELGISCHE FEDERATIE: SPECIFIEKE INSTELLINGEN 15

DECOSTER, A. & W. SAS. 2012. FEITEN EN CIJFERS OVER DE NIEUWE FINANCIERINGSWET, IN P. POPELIER, D. SINARDET, J. VELAERS & B. CANTILLON (RED.). BELGIË, QUO VADIS? WAARHEEN NA DE ZESDE STAATSHERVORMING? ANTWERPEN: INTERSENTIA.

DE BELGISCHE FEDERATIE: KARAKTERISTIEKEN EN EIGENHEID 19

POPELIER, P. & D. SINARDET. 2012. STABILITEIT EN INSTABILITEIT IN DE BELGISCHE FEDERALE STAATSSTRUCTUUR, IN P. POPELIER, D. SINARDET, J. VELAERS & B. CANTILLON (RED.). BELGIË, QUO VADIS? WAARHEEN NA DE ZESDE STAATSHERVORMING? ANTWERPEN: INTERSENTIA.

DE EVOLUTIE VAN HET KIESSTELSEL IN EEN ETHNOFEDERALE CONTEXT 22

DESCHOUWER, K. 2012. THE POLITICS OF BELGIUM. GOVERNING A DIVIDED SOCIETY, SECOND EDITION. NEW YORK: PALGRAVE MACMILLAN, HOOFDSTUK VOTING AND ELECTIONS.

PILET, J.-B. & T. PAUWELS. 2010. DE VERTEGENWOORDIGING VAN TAALGROEPEN IN BELGIË: DE WEG NAAR EEN HYPERINSTITUTIONALISERING, IN K. CELIS, P. MEIER & B. WAUTERS (RED.). GEHOORD, GEZIEN, VERTEGENWOORDIGD? DIVERSITEIT IN DE BELGISCHE POLITIEK. GENT: ACADEMIA PRESS.

POLITIEKE PARTIJEN IN BELGIË 29

DESCHOUWER, K. 2012. THE POLITICS OF BELGIUM. GOVERNING A DIVIDED SOCIETY, SECOND EDITION. NEW YORK: PALGRAVE MACMILLAN, HOOFDSTUK OVER POLITICAL PARTIES.

POLITIEKE PARTIJEN IN EEN FEDERALISERENDE SETTING 35

DE WINTER, L., SWYNGEDOUW, M. & P. DUMONT. 2006. PARTY SYSTEM(S) AND ELECTORAL BEHAVIOUR IN BELGIUM: FROM STABILITY TO BALKANISATION, WEST EUROPEAN POLITICS 29(5), 933-956.

PARLEMENTEN IN EEN GELAAGDE SETTING

37

DESCHOUWER, K. 2012. THE POLITICS OF BELGIUM. GOVERNING A DIVIDED SOCIETY, SECOND EDITION. NEW YORK: PALGRAVE MACMILLAN, HOOFDSTUK THE PARLIAMENT.

VAN AELST, P. & T. LOUWERSE. 2014. PARLIAMENT WITHOUT GOVERNMENT. THE BELGIAN PARLIAMENT AND THE GOVERNMENT FORMATION PROCESS OF 2007-2011, WEST EUROPEAN POLITICS 37(3), 475-496.

REGERINGEN IN EEN GELAAGDE SETTING

43

DESCHOUWER, K. 2012. THE POLITICS OF BELGIUM. GOVERNING A DIVIDED SOCIETY, SECOND EDITION. NEW YORK: PALGRAVE MACMILLAN, HOOFDSTUK THE GOVERNMENT.

UITDAGINGEN VOOR BESTUUR EN BELEID IN EEN GELAAGDE SETTING

47

DE RYNCK, S. & K. DEZEURE. 2006. POLICY CONVERGENCE AND DIVERGENCE IN BELGIUM: EDUCATION AND HEALTH CARE, WEST EUROPEAN POLITICS 29(5), 1018-1033.

GASTCOLLEGE: HOE EUROPA DE WERKING VAN DE BELGISCHE FEDERATIE BEÏNVLOEDT

51

BEYERS, J. & P. BURSSENS. 2013. HOW EUROPE SHAPES THE NATURE OF THE BELGIAN FEDERATION: DIFFERENTIATED EU IMPACT TRIGGERS BOTH COOPERATION AND DECENTRALIZATION, REGIONAL & FEDERAL STUDIES 23(3), 271-291.

SIRE, N'Y A-T-IL PLUS DE BELGES? IDENTITEIT EN IDENTIFICATIE IN EEN GELAAGDE SAMENLEVING

57

BOONEN, J. & M. HOOGHE. 2013. POLITIEKE PREFERENTIES, BREUKLIJNEN EN HOUDINGEN TEN OPZICHTE VAN POLITIEKE PARTIJEN. EEN STUDIE BIJ KIEZERS IN VLAANDEREN EN WALLONIË, RES PUBLICA 55 (2), 187-208.

DESCHOUWER, K. & D. SINARDET. 2010. IDENTITEIT, COMMUNAUTAIRE STANDPUNTEN EN STEMGEDRAG, IN K. DESCHOUWER ET AL. (RED.). DE STEMMEN VAN HET VOLK. EEN ANALYSE VAN HET KIESGEDRAG IN VLAANDEREN EN WALLONIË OP 7 JUNI 2009. BRUSSEL: VUBPRESS.

1 Actuele problemen van de Belgische politiek: wat, hoe en waarom bestuderen?

De Winter, L. & P. Baudewyns. 2009. Belgium: Towards the Breakdown of a Nation-State in the Heart of Europe?, Nationalism and Ethnic Politics 15(), 280-304.

1.1 Met wat voor problemen wordt onze Belgische politiek geconfronteerd?

Ten eerste kent de Belgische politiek problemen met de vorming van een federale coalitie. Het is een moeilijke onderneming om een coalitie te starten door de onderlinge strubbelingen en tegenstellingen t.g.v. de instabiliteit tussen het rechtse Vlaanderen en het linkse Wallonië. Daarnaast schuilen er ook problemen in het systeem, namelijk dat de verkozene niet altijd zetelt in de coalitie.

Ten tweede kent België een te groot aantal partijen: hoe meer partijen, hoe meer fragmentatie en hoe trager de consensusvorming. Dit wordt mede veroorzaakt door de dubbele mogelijkheid bij taalgroepen. Zo bestaat er bv. de partij 'Groen' in Vlaanderen en de partij 'Ecolo' in Wallonië. Dit probleem kan men echter nuanceren, aangezien de effectieve keuze binnen het landsdeel beperkt is.

Daarnaast is er ook een infrastructureel probleem. Er zijn namelijk te veel meningen die meespelen bij de besluitvorming, bv. de districten, de gemeenten, de provincies, Europa... Hoe meer actoren, hoe meer coördinatie en, hoe meer er kan mis gaan. Dit is niet enkel een tijdrovend probleem, maar het draagt ook een hoge financiële kost. Een voorbeeld daarvan is de Kamer en de Senaat. De Kamer representeert het volk en de Senaat is een afspiegeling van de deelstaten of gemeenschappen. In een bicameraal stelsel in het fedrale systeem zijn deze constituerende entiteiten. Ook met de externe invloed van de media en economie moet rekening gehouden worden.

Tenslotte heeft het volk weinig vertrouwen in de politiek. Volgens velen zijn de volksvertegenwoordigers geen goede afspiegeling van het volk o.a. op socio-demografisch vlak. Er is sprake van een weinig diverse vertegenwoordiging, vb. leeftijd, allochtone afkomst, holebi... De politiek voelt het volk niet aan en andersom.

Deze brede thematiek bestudeert men het best door zo neutraal mogelijk te zijn en een eigen opvatting niet te laten doorschemeren. Een objectieve benadering veronderstelt de afweging van pro's en contra's met een wetenschappelijke bril a.h.v. wetenschappelijke literatuur.

1.2 Belgische politiek

Politiek is het sturen van de samenleving d.m.v. regels, structuren, processen en actoren. Onder politiek valt alles wat nodig is om de samenleving te organiseren. Politiek is voor verandering vatbaar, aangezien de samenleving constante veranderingen ondergaat. De sturing dient telkens aangepast te worden na bv. verkiezingen, veranderingen in de globale wereld...

Men gaat kijken hoe de Belgische Staat veranderd is van de jaren '60 tot nu. De belangrijkste vraag is wat de verandering van een unitaire naar een federale staat van problemen met zich meebrengt. Hierbij gaat men focussen op verscheidene niveaus, vb. de bevolkingslagen, de top van de politiek en laterale processen. Ook nieuwe regeringen en parlementen, Europa en de pers, komen aan bod.

Deze veranderingen proberen sociale wetenschappers te vatten o.b.v. de werkelijkheid. Dit gaat men doen door te beschrijven, analyseren en begrijpen. Men moet constant met nieuwe ogen kijken door een veranderende werkelijkheid. Concreet bestudeert men een veranderende samenleving, een veranderende sturing van de samenleving en de bijkomende problemen in dit verband. Deze ontwikkelingen krijgen vorm door een politiek-wetenschappelijke invalshoek d.m.v. een analytisch perspectief op actualiteit, problematieken en uitdagingen. Men gaat de Belgische politiek uitleggen en duiden a.d.h.v. een politicologisch perspectief.

1.3 Recente trends: verkiezingen 2007

De verkiezingen van 2007 werden gevolgd door 193 dagen regeringsvorming onder interimregering Verhofstadt III. Dit lijkt een lange termijn, maar in 2010 breken we het wereldrecord regeringsvorming met 541 dagen. Gemiddeld doet een land er 1 tot 2 weken over. Over de hele wereld was er grote verbazing dat België als land is blijven functioneren. Deze vorming heeft zo lang geduurd aangezien de liberalen de stekker hebben uitgetrokken door verschillende opvattingen over BHV. Bij de verkiezingen van 2014 maken we een vooruitgang door er 139 dagen over te doen.

Het begin van deze nieuwe periode leidde tot vragen m.b.t. de Belgische politiek. Men stelde zich de vraag waar de Belgische compromiscultuur bleef. België kan namelijk als ultieme voorbeeld van de compromiscultuur gesteld worden. Dit komt mede door een neo-corporatisch systeem, wat een groot maatschappelijk middenveld is die de politiek mee uittekent. Er worden m.a.w. externe organen betrokken bij het ontstaan van beleid. Daarnaast rijzen er vragen bij het feit dat federalisering problemen zou moeten oplossen en niet tot een matiging leiden. Ook vraagt men zich af waar de tijdsgeest van de post-natiestaat blijft? In een Europa waar lidstaten er minder toe doen, gaat België echter heel nationaal denken.

1.4 Belgische politiek in drie delen

De Belgische politiek in een notendop kan men opsplitsen in drie delen. Van 1830 – 1963 is er sprake van de onafhankelijkheid van een unitair België tot het begin van de federalisering met de taalwetten. Van 1963 – 1995 spreekt men van de federalisering. Hier gaat het over de bijbehorende staathervormingen om van een unitaire naar een federale staat te gaan. Daarnaast legt men ook de nadruk op de bevoegdheden naar de deelstaten met o.a. de eerste verkiezingen voor Vlaams en Waals parlement. Ten slotte gaat het na 1995 over de post-federaliseringsfase. Deze overgang moet het federaal systeem nog nauwkeuriger maken.

Vroeger had de regering zijn handel vol met de taalconflicten, terwijl deze nu geëvolueerd zijn naar conflicten over de sociaal-economische autonomie. Deze worden meestal opgelost d.m.v. compromissen en staathervormingen richting de federale staat. Wallonië en Brussel verdedigen de institutionele status quo en vinden de hervormingen genoeg, maar voor Vlaanderen mag het nog een stap verder gaan. Zij ijveren nu voor radicale autonomie, richting confederalisme en onafhankelijkheid. Deze verschillen over het Belgisch federalisme zijn er gekomen na de verkiezingen van 2007.

1.4.1 De Vlaamse taal emancipatie: 1830 – 1963

De afscheuring van Nederland in 1830 zorgde voor de Belgische onafhankelijkheid. Deze etnische mix bestaat uit Vlaamssprekenden in het noorden en Franssprekenden in het zuiden. Vlaanderen was vroeger een rijk gebied, maar leefde nu in verval door het bestuur van Franssprekende elites. Dit leidde tot een Franse hegemonie in de Belgische staat. Vlaanderen was economisch, administratief, militair en cultureel marginaal door het Franstalig bestuur. De Vlaamse stad Brussel wordt gekozen als politiek en administratieve hoofdstad. Hieruit volgt de verfransing van de Vlaamse stad.

De Vlaamse Beweging strijdt voor de erkenning van de Vlaamse Gemeenschap en de Nederlandse taal als integraal deel van België. Na de Eerste Wereldoorlog wordt de strijd aangewakkerd. In 1919 werd het algemeen enkelvoudig stemrecht ingevoerd, wat de opkomst van partijen faciliteerde. Meer Vlamingen konden gaan stemmen, zonder dat ze een hoger diploma of meer middelen nodig hadden. Deze afschaffing van privileges zorgde voor een belangrijk overwicht van Vlamingen. Hierdoor ontstond de nationalistische Frontpartij. Deze werd echter te radicaal en is bijgevolg versplinterd in traditionele partijen. Tijdens het interbellum in 1936 ontstaat het Vlaams Nationaal Verbond, een radicale separatistische partij die streeft naar meer Vlaamse autonomie. Dit wou ze bereiken d.m.v. collaboratie met de Duitsers. Na WOII verdwijnt deze partij, waardoor er een gebrek is aan een Vlaams nationalistische partij en wordt de strijd gecompromitteerd.

De taalwetten zijn een graduele erkenning van het Nederlands, ook als bestuurlijke taal. Zo vernederlandste o.a. de rechtbank (1873), de administratie (1878), de publieke scholen (1883), het leger (1887), het onderwijs in het algemeen (1895)... De Gelijkheidswet van de gelijke status van de talen werd in 1989 ingevoerd door bv. de Grondwet, de Kamer en de Senaat tweetalig te maken. Daarnaast werd in 1932 het Frans afgeschaft als officiële communicatietaal in Vlaanderen. Ten slotte kreeg elke regio zijn officiële taal, maar deze kon gewijzigd worden naar mate de bevolking verfranste of vernederlandste. Dit gebeurde door de vaste taalgrenzen in 1962.

1.4.2 Van zelfbestuur naar een federale staat: 1963 – 1995

Er is sprake van een omslag in de machtsverhoudingen. Formeel komt het Nederlands op gelijke hoogte met het Frans, maar in de praktijk neemt het Nederlands de overhand. Vlaanderen werd economisch en politiek dominant, terwijl Wallonië leefde in een dalende tendens. Vanaf 1965 kende de Vlamingen een numerieke meerderheid in het parlement, maar ze bleven de typische attitude van de minderheid aannemen. Hieruit volgt de vraag om de culturele materie te federaliseren. Er komt echter protest van het Waals middenveld tegen de groeiende greep van Vlaanderen. Ook kwam er een reactie van Brussel tegen de tweetaligheid, omdat dit een nadeel was voor de Waalse Brusselaars, want de Vlamingen waren al tweetalig.

Tegen midden jaren 1960 vindt er een opkomst plaats van etnoregionalistische partijen. Zo ontstaat de Volksunie, het Rassemblement Wallon en het Front Démocratique des Francophones. Hierdoor splitsen de traditionele partijen in een Vlaams en Waals deel vanwege interne regionalistische conflicten. Eind jaren 1970 ontstaat het Vlaams Blok en de groene partijen Agalev en Ecolo. In 1978 splitst de laatste partij, waardoor twee afzonderlijke partijsystemen ontstaan met als uitzondering BHV waar er een overlapping is van beide systemen. Hier ontstaat de veel-partij politiek. Enkel de groene partijen werken samen in het federaal parlement over de gemeenschapsgrenzen.

Er vinden opeenvolgende staats hervormingen plaats die België omvormen tot een federatie. Vanaf 1970 ontstaan de gemeenschappen, die steeds meer autonomie krijgen in een steeds complexer federaal systeem. Men gaat de nationale staat uitkleden en meer bevoegdheden geven aan de deelstaten, wat de centrumvliepende tendens versterkt. Hieruit ontstaat een nieuw politiek systeem met een nieuwe logica en dynamiek, namelijk het duaal federalisme. In 1993 zorgt deze dualiteit tussen de gemeenschappen en socio-economische regio's voor assymetrie. In het federaal parlement heeft Vlaanderen een meerderheid, waardoor Walen zichzelf willen beschermen d.m.v. veto-recht en de alarmbel-procedure. Wanneer een gemeenschap meer autonomie wilt, moet er een akkoord bereikt worden met de andere gemeenschappen. Hierdoor wordt de 'zero sum' een win-win situatie.

1.4.3 Voorbij het federalisme: sinds 1995

Nog steeds is er geen politieke vrede in België. Het federaal maken van de staat loste niet alle problemen op. Na het oplossen van problemen met de Grondwet, komen onopgeloste taalproblemen rond de Brusselse regio naar boven. Deze kleine discussiepunten over de faciliteiten-gemeenten, BHV en het statuut van Vlamingen in Brussel wonnen aan belang. Het is niet gemakkelijk om iedereen tevreden te houden door een stijging van regionalistische tendensen, de ruimte van de agenda aan de kristallisering van problemen.

Daarnaast winnen ook de socio-economische problemen aan belang. Zo is er bv. de financiële steun van Vlaanderen aan Wallonië en Brussel. De media en bepaalde partijen spelen handig in op de grote verschillen tussen noord en zuid, waardoor een negatief imago voor Wallonië ontstaan is. Andere socio-economische kwesties zijn de interpersoonlijke solidariteit en de budgettaire krapte. Het conflict tussen Walen en Vlamingen kan men samenvatten in het struikelpunt van de verkiezingen van 2007. Vlaanderen wil meer defederalisatie van o.a. het financieel en sociaal systeem, terwijl Wallonië een status quo van de federale staat willen behouden.

1.5 Quo vadis Belgica?

1.5.1 Herpositionering actoren

De afkaveling van de Volksunie heeft tot een versplintering in het Vlaamse partijlandschap geleid. In tegenstelling tot Wallonië heeft het opbod van Vlaamse partijen communautaire issues in de hand gewerkt. Dit wordt mede versterkt door de uiting van Vlaamse uitvoerend bewind van de gemeenschap en de ontkoppeling van de verkiezingen door asymmetrische regeringen met een communautaire competitie.

Daarnaast is er ook een kloof tussen de Vlaamse politieke elite en de publieke opinie. Dit is in Franstalig België niet het geval, wat leidt tot een kloof tussen Vlamingen en Walen. Vlaanderen blijft streven naar meer autonomie. Walen zien dit echter als een streven naar onafhankelijkheid en verwijzen hierbij naar de doelstellingen van het Vlaams Belang. Ondanks het politiek ijveren naar meer autonomie voor de gemeenschappen, blijkt dat de bevolking zich minder aantrekt van deze zaken en opteert voor meer macht richting de Belgische staat.

1.5.2 Stand van zaken

Sinds 1993 zijn er geen grote veranderingen doorgevoerd omtrent de federale staat. Dit is bijgevolg een grote voedingsbodem voor nieuwe conflicten tussen Vlaanderen en Wallonië. De traditionele consensusstrategie werkt minder. Hierdoor worden 'zero sum' games minder makkelijk omzetbaar naar win-win situaties door de budgettaire krapte en de drukking van de begrotingscontrole van Europa. Staatshervormingen kwamen er meestal door een win-win situatie te creëren d.m.v. subsidies, maar door de financiële crisis is dit niet meer mogelijk. Daarnaast is er een gemis aan structurele communicatie tussen Vlaamse en Waalse partijen.

Het versnipperd Vlaamse partijlandschap leidt tot een communautair opbod. Hierdoor ontstaan moeilijkheden tussen Vlaamse partijen om overeen te komen. Ze kunnen geen enkele beslissing doorduwen door de nood aan overeenstemming met Wallonië. Er heerst echter een Waalse tegenwerking d.m.v. het veto-recht en de alarmbel. Ten eerste heeft het Vlaams parlement als oplossing enkele resoluties ingevoerd in 1999. Dit hield o.a. de omvorming van de deelstaten in. Zo ging men van een drie-drie structuur met Wallonie, Vlaanderen, Brussel en Nederlands-, Frans- en tweetalig naar een twee-twee structuur tussen Vlaanderen en Wallonië. Ook vond er een verregaande fiscale en financiële autonomie plaats, de overheveling van residuare bevoegdheden naar regio's, het recht op een eigen grondwet en een verregaande overheveling van resterende bevoegdheden. Ten tweede werd de Maddens doctrine opgesteld als strategie om tot een vooruitgang in de staatshervorming van België te komen. Tenslotte gaan er ook enkele stemmen op die streven naar onafhankelijkheid.

1.5.3 Quo vadis belgica

In de ogen van verschillende politieke analisten steeft Vlaanderen af op een breuk. Het originele gemeenschapsconflict over de taal en de verschillende socio-economische belangen werken dit in de hand. Hierbij staat het goed bestuur tegenover de ontmanteling van België. Echter zijn er ook tal van indicators die deze drastische wending niet mogelijk achter, waaronder de overgave van Brussel bij Vlaamse onafhankelijkheid. Al vinden Vlaamse nationalistenvinden dat deze opoffering moet gebeuren.

De vraag is over de verdere overheveling van bevoegdheden de Vlaamse politieke elite tevreden stelt. Enkele behoudende centrumvliesende krachten zijn Brussel, de opdeling van de schuld, de terughoudendheid van de EU en haar lidstaten en de Vlaamse economie export-georiënteerde richting Wallonië.

2 Het ontstaan van de Belgische federatie: een gestructureerd overzicht

Deschouwer, K. 2012. The Politics of Belgium. Governing a Divided Society, second edition. New York: Palgrave Macmillan, hoofdstuk Territorial Organization and Reorganization.

2.1 Kenmerken van een federale staat

2.1.1 Unitaire staat

De unitaire staat kent een centraal bestuurspunt. Deze beslissingen worden uitgevoerd door de deelgebieden, regio's, provincies... Zij hadden weinig of geen bevoegdheden. De instellingen van de deelgebieden worden door de nationale staat bepaald of afgeschaft.

2.1.2 Confederatie

Een confederatie is een eigen apart systeem met een verbond van staten. Er heerst m.a.w. een samenwerkingsverbond tussen autonome staten. Elk van de deelstaten is soeverein en heeft volledige autonomie. Hierdoor kan men er bijgevolg zomaar uitstappen zonder dat een ander deel iets te zeggen heeft. Beslissingen worden genomen bij unanimitieit.

2.1.3 Federatie

Bij een federatie is er sprake van verschillende autonome niveaus van besluitvorming, waarover het federaal systeem zich niet kan moeien. Alle niveaus kunnen namelijk geldige en bindende beslissingen nemen. De deelstaten worden vertegenwoordigt in federale besluitvorming. Daarnaast is er sprake van subsidiariteit, wat betekent dat de beslissingsmacht op zo'n laag mogelijk niveau wordt gevoerd wanneer het laagste niveau het niet aankan, mag een hoger echelon het overnemen.

2.2 Van unitair naar federaal

Er zijn vier staatsvormingen nodig geweest om van een unitaire naar een federale staat te gaan, namelijk die van 1970, 1980, 1988 en 1992. De laatste twee dienden enkel om de federatie te herzien, namelijk die van 2001 en 2011. Wat nu een evidentie lijkt, is niet iets dat op een moment beslist is, maar het is incrementeel in de loop van de tijd gegroeid.

Er heerste twee tegengestelde visies over de staatsstructuur, dus volgde er een hybride staatsstructuur met gemeenschappen en gewesten. Dit proces is op zich niet uitzonderlijk, ware het niet dat de deelstaten geen geschiedenis hadden voor België. Een groot probleem en de bron van de complexe onafgewerkte staatsstructuur is het gebrek aan overeenkomsten over de grenzen.

Vlaanderen was vroeger de ondergeschikte bevolkingsgroep. Voor hen was erkenning van de taal belangrijk en het recht om ze te mogen gebruiken. Het uitgangspunt van Vlamingen om te streven naar een federale staat, was voornamelijk voor culturele emancipatie en ontvoogding om zelf zaken te kunnen regelen. Franstaligen waren initieel voor een vrije taalkeuze om structuren aan te passen aan de socio-demografische realiteit. Er werd echter beslist dat men moest kunnen kiezen welke taal men sprak op een bepaalde plaats. Vlamingen waren bang dat bij een vrije taalkeuze toch altijd voor Frans ging gekozen worden, omdat dit hoogstaander was.

Het struikelblok waren de taaltellingen sinds WOI. Men ging tellen in welke gezinnen welke taal werd gesproken om zo het percentage per dorp te bekijken. Hierdoor werd de taalgrens tussen Vlaanderen en Wallonië verschoven. Vanaf dat in een bepaald bestuursgebied 30% zich uitdrukte in een bepaalde taal, werd de gemeente tweetalig. Brussel was initieel een Vlaamse stad met Franstalige elite en meer en meer Franstaligen begonnen zich te vestigen in de gebieden rondom Brussel. Hierdoor breidde de verfransing van Brussel zich verder uit naar de provincie Brabant toe. Deze Brusselse olievlek was een doorn in het oog van vele Vlamingen. Tijdens de talentelling van 1960 heerste er grote Vlaamse commotie, want er zouden weer zes gemeenten toegevoegd worden aan Brussel. Daarom werd de uitbreiding stopgezet door vaste grenzen in te voeren. De taalgrens werd vastgelegd en er werden geen taaltellingen meer gedaan, waardoor een gemeente niet meer van taal kon veranderen. Er werd een soort van subidentiteit ingevoerd. De zes gemeenten werden uiteindelijk niet toegevoegd, maar kregen taalfaciliteiten.

2.3 Grondwetswijziging van 1970

2.3.1 Taalgrens

Een andere benaming voor de taalgrens is de deelstatelijke grens. Het wordt m.a.w. een soort bestuursgrens of politieke grens. Door de vastlegging van de taalgrens in 1963 zal deze niet meer wijzigen. Taalfaciliteiten worden ingevoerd voor die bepaalde gemeenten die gingen kantelen naar een tweetalig statuut, zodat deze toch bij Vlaanderen blijven horen. Hierdoor werd bevoorbeeld communicatie en lager onderwijs in het Frans mogelijk. Door de vastlegging wordt Fourrons Nederlandstalig, wat leidt tot Voeren in Limburg en Komen wordt Franstalig, wat leidt tot Comines in Henegouwen, ook al liggen deze in een ander gebied. Ook werd de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde gevraagd, maar er was geen compromis mogelijk.

2.3.2 Taalgroepen en taalbescherming

Door de invoering van de taalgroepen in de Kamer en Senaat was België geen unitaire staat meer. Het was de formele erkenning van een taalkundige tweedeling van het land en de bijbehorende instellingen. De basis voor een federale staatsstructuur was gelegd. Men diende de nieuwe Belgische structuur met regio's en gemeenschappen te accepteren. Door de erkenning moesten minderheden beschermd worden, aangezien er nood is aan een democratische rechtstaat. Franstaligen waren op het taalbevolkingsniveau in de minderheid, waardoor verschillende procedures werden ingevoerd.

Zo was er een paritaire samenstelling van de regering belangrijk, omdat zij alle burgers moesten kunnen vertegenwoordigen. De taal waarin men de eed aflegt, is de taalgroep waarover je beslissingen uitvoert. Opvallend is dat men als Vlaamse minister vaak minder Vlaams werd en meer Waals en andersom, wat leidt tot het principe van de taallosheid. Daarnaast werd een alarmbel-procedure ingevoerd. Hierdoor kon men de besluitvorming stopzetten wanneer de belangen van een taalgroep in het gedrang kwamen. Men kan bijgevolg een motie indienen met 3/4^e leden van die bepaalde taalgroep met uitleg waarom de belangen in gevaar zijn. Van zodra de motie wordt ingediend door Kamer of Senaat wordt de wetgevende procedure geschorst. Een paritaire ministerraad verleend bijgevolg binnen de 30 dagen advies en tenslotte spreekt de Kamer of Senaat zich hierover uit. Ook was er voor de stemming van bijzondere wetten en 2/3^e meerderheid plus meerderheid nodig in elke taalgroep.

2.3.3 Gemeenschappen en gewesten

Door de gemeenschappen en gewesten wordt een dubbele logica ingevoerd. Hierdoor wordt een territoriale organisatie gecombineerd met een persoonsgebonden verdeling van instellingen en bevoegdheden. Ook maakt dit de combinatie tussen verschillende verzuchtingen van Nederlandstaligen en Franstaligen mogelijk. Voor Vlaanderen was emancipatie en ontvoogding belangrijk, om er op die manier zeker te zijn van een gebied waar men zijn taal kon spreken. Wallonië ijverde eerder voor cultuur en persoonsgebondenheid, zodat men kon kiezen in welke taal bestuurd werd. Dit leidde echter tot een dubbele federatie met beperkte uitwerking en een complexe bevoegdheidsverdeling.

De basis voor de opdeling tussen gemeenschappen en gewesten was al langer aan de gang. Zo werden bv. de taalwetten, taalgrens en verdeling van bevoegdheden later formeel vastgelegd. Er trad reeds een differentiatie in het beleid op voordat België federaal werd. In 1960 werd de openbare omroep al opgesplitst en in 1965 vond er een opdeling plaats in het Ministerie van Nationale Opvoeding. Politieke partijen dienden ook rekening te houden met een verschillend beleid, strategieën, standpunten... Het CVP zorgde voor een interne opdeling in vleugels sinds 1945 en het BSP koos voor een interne regionalisering vanaf 1963.

We kunnen concluderen dat Vlamingen streefden naar een afbakening van Brussel en de taalgrens, maar moesten instemmen met de taalfaciliteiten. Anderzijds kregen de Franstaligen bescherming als ze zich aansloten bij de taalgrens en de afbakening van Brussel. Dit zorgde voor het kader van de toekomstige federale staat met een basis voor de staatsstructuren, instellingen en de bevoegheidsverdeling. Daarnaast werden de spelregels bepaald voor verdere staatshervormingen.

2.4 De staatshervorming van 1980

Deze staathervorming besliste over de oprichting van de formele instellingen voor gemeenschappen en gewesten. Dit betekent dat het Egmontpact geïmplementeerd werd. Deze overeenkomst voorzag nog steeds ruime bevoegdheden voor de regering en het parlement, maar ijverde ook voor een gemeenschapsraad. Er was echter nog geen eensgezindheid over de grenzen en het statuut van Brussel, dus hier werd nog niets over gezegd. Ook waren er nog vraagtekens rond de bescherming van deze minderheid. Daarnaast werd het Arbitragehof opgericht om te oordelen wie over welke bevoegdheid beslist bij onenigheid. Men kent het Arbitragehof nu als het Grondwettelijk hof.

Een uitbreiding van de gemeenschappen is een gevolg van de staatshervorming. Sindsdien moet de uitvoerende macht geen verantwoording meer afleggen aan de nationale overheid. Dit is de eerste stap naar de shared rule, waar men zelf beslissingen mag nemen waarvoor men bevoegd is. De Duitstalige gemeenschap krijgt een wetgevende bevoegdheid, aangezien zij het makkelijkste zijn. Ook is er een uitbreiding van de bevoegdheden met o.a. persoonsgebonden aangelegenheden. De leden worden echter nog niet rechtstreeks verkozen en komen indirect uit de Kamer en Senaat. Het uitvoerend bewind van de gemeenschap werd bestuurd door leden van de nationale regering.

In het akkoord rond de oprichting van de gewesten werd beslist dat de gewesten een wetgevende bevoegdheid kregen, maar geen uitvoerende macht. Ook hier werden de leden indirect gekozen uit de Kamer en Senaat. Bovendien ontstond er een asymmetrische staatsstructuur door de samenvoeging van de Vlaamse Gewest- en Gemeenschapsraad.

2.5 De staatshervorming van 1988-1989

Bij de staatshervorming van 1988 werd er eindelijk een oplossing gevonden voor Brussel. De contouren van het Brussels Hoofdsteljk Gewest werden bepaald, waardoor het de status kreeg van een min of meer volwaardig gewest met ordonnanties i.p.v. decreten. Deze worden aan een ruimere toetsing onderworpen. Ook werd een bescherming voor de minderheden ingesteld met taalgroepen in het parlement, de pariteit van de regering, de alarmbel-procedure en een bijzondere meerderheid.

12.2 Belang van breuklijnen

Men gaat analyseren of en welke rol de drie traditionle breuklijnen nog een rol spelen voor de kiezers. Hierin kan men een keuze maken tussen de economische links-rechtstegenstelling, de levensbeschouwelijke positie en de houding ten opzicht van de federale structuur.

12.2.1 Belang van oude en nieuwe breuklijnen

Ofwel kan men zich opstellen volgens de houding dat de oude breuklijnen er nog steeds toe doen, ofwel gelooft men dat er andere thema's van belang zijn. Men veronderstelt echter dat dit minder het belang is dan vroeger en verschilt tussen Vlamingen en Franstaligen.

12.2.2 Partijpreferenties

Men onderzoekt wat de partijpreferenties beïnvloedt en wat de waardering of voorkeur is voor de verschillende partijen. Men gaat zich niet focussen op stemgedrag, maar op preferenties voor partijen. Dit biedt meer genuanceerde antwoorden met bv. een positieve of negatieve houding, appreciatie van partijen die ondervertegenwoordigd zijn in politiek correcte antwoorden en appreciatie van partijen waar men niet op kan stemmen.

Voor SP.a, Groen, Vlaams Belang, PS en MR is de verklaarde variantie hoger dan voor andere partijen, want hun electoraat valt goed te onderscheiden met een duidelijke afstand met tegenstanders van deze partij. Bij andere partijen is dit minder duidelijk. De religieuze breuklijn is het meest duidelijk vooral in Vlaanderen tussen CD&V enerzijds en Open Vld, SP.a en Groen anderzijds. Bij de socio-economische breuklijn heerst hier onduidelijkheid over. De communautaire breuklijn speelt een rol in Vlaanderen met N-VA tegenover Groen met uitzondering van Vlaams Belang.

12.2.3 Politiek-culturele factoren

Ethische kwesties worden minder uitgesproken, terwijl migratiestandpunten belangrijker zijn met de unique selling proposition van Vlaams Belang. Voor een Vlaamse kiezer speelt de links-rechts identificatie een significante rol voor de appreciatie van zowat alle partijen. In Franstalig België speelt die appreciatie een nog grotere rol met SP.a en Groen versus de rest. In Wallonië heeft men echter twee blokken, namelijk MR en de PS en CDh en Ecolo in het centrum.

12.2.4 Algemene conclusie

Traditionele breuklijnen hebben een meer verklarende kracht voor Nederlandstalige respondenten dan voor Franstaligen, maar religieuze en communautaire thema's vinden meer Vlamingen en meer socio-economische thema's bij Franstaligen. Voor de postmaterialistische waarden is het verschil kleiner. Breuklijnen en de links-rechtsas blijven structurerende elementen voor partijvoorkeur.